

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Lukumummi ja -vaari -toiminnan perehdytys vapaaehtoisille

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Niilo Mäki Instituutti

- Niilo Mäki Instituutin työ oppimisen ja oppimisvaikeuksien parissa on tutkimuksen, kehittämistyön ja käytännön opetustyön vuoropuhelua.
- Kehitämme uusia materiaaleja ja toimintamalleja tutkimusperustaisesti.
- Niilo Mäki Instituutti on saanut nimensä professori Niilo Mäen mukaan. Niilo Mäki oli merkittävin neuropsykologian ja erityispedagogiikan alkuvaiheen kehittäjä Suomessa.

*Seniори-ikäiset
vapaaehtoiset lukevat
kouluilla lasten kanssa.*

*Toiminnassa tuetaan
lasten lukutaitoa,
lukumotivaatiota ja
sanavarastoa.*

*Ei vaadi vapaaehtoisilta
paljoa aikaa
tai erityistaitoja!
Lukutaito riittää.*

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

Lukumummit ja -vaarit innostavat lapsia lukemisen pariin

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Epäsujuva lukeminen

- Suomessa lapset oppivat lukemaan tarkasti, mutta osa jää hitaiksi lukijoiksi.
- Lukemisen pulmia on noin 10 % oppilaista.
- Epäsujuva lukeminen vaikeuttaa luetun ymmärtämistä.
- Lukija käyttää moninkertaisen ajan lukemistehtäviin luokkakavereihinsa verrattuna.
- Lukuaineiden opiskelu ja koko koulunkäynti on työlästä.
- Lukija voi alkaa vältellä lukemistilanteita eikä motivoidu lukemaan koulussa tai vapaa-ajalla.
- Lukemisen vaikeudet voivat aiheuttaa myös itsetunto-ongelmia.

Lukemisen sujuvuus

Sujuva lukeminen on

- ✓ Tarkkaa
- ✓ Nopeaa ja automaattista
- ✓ Ilmeikästä

Epäsujuva lukeminen on

- Hidasta
- Takeltelevaa
- Arvailevaa

Toimintamallit

Lukusujuvuus-
toimintamalli
suomenkielisille oppilaille
lukusujuvuuden ja
lukumotivaation tueksi

S2-toimintamalli
S2-oppilaille sanavaraston
tueksi

Oman äidinkielen kerho
omalla äidinkielellä
lukemisen tueksi

Digitaalinen toiminta eli
virtuaaliset lukutuokiot
lukusujuvuuden,
sanavaraston ja
lukumotivaation tueksi

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Toiminnan tavoitteet

Tukea lasten lukutaitoa →
harjoitellaan sujuvaa
lukemista

Tukea S2-oppilaiden
sanavarastoa → opetellaan
yhdessä uusia sanoja

Tukea lukumotivaatiota →
innostetaan lapset lukemaan
myös kotona

Tukea S2-oppilaita puhumaan ja
ajattelemaan suomeksi →
keskustellaan yhdessä suomeksi

Tukea luetun ymmärtämistä
→ keskustellaan tarinasta

Toiminnan tavoitteet

Toiminta mahdollistaa lapsille myönteisiä lukemiskokemuksia ja onnistumisen tunteita sekä vahvistaa sukupolvien välistä vuorovaikutusta.

Lukumummien ja -vaarien tärkein tehtävä on innostaa lapsia lukemisen pariin!

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Lukutuokioilla

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Toiminta käytännössä

- Lukutuokiot ovat **kahdenkeskisiä** eli paikalla ovat Lukumummi tai -vaari ja lapsi.
 - Ensimmäinen ja viimeinen lukukerta voidaan pitää luokassa, jotta Lukumummi tai -vaari tulee kaikille tutuksi.
- Keskimäärin lukutuokioita pidetään **kerran viikossa**.
- Lukutuokio kestää noin **20–45 minuuttia**.
 - Usein toive on, että oppilas ehtii tuokion jälkeen vielä takaisin oppitunnille.

Toiminta käytännössä

- Toiminnan tulisi kestää **n. 10 lukutuokiota**, jotta Lukumummi tai -vaari ja lapsi ehtivät tutustua toisiinsa ja lukutuokiot ehtivät vaikuttaa lukutaidon kehitykseen.
- Toiminta on tarkoitettu **2.-6.-luokkalaisille**. Lukumummit ja -vaarit eivät opeta lukutaidon alkeita!

Luettava kirja

- Tärkeintä on ottaa lapsen toiveet huomioon.
- Kirja päätetään yhdessä opettajan/kirjastonhoitajan/koordinaattorin kanssa. Myös vapaaehtoinen voi ehdottaa luettavaa.
- Lukutuokioilla ei lueta oppikirjoja, vaan kauno- tai tietokirjallisuutta.

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lukutuokiolla

- ✓ Luetaan yhdessä!
- ✓ Käytetään erilaisia yhdessä lukemisen tapoja ja autetaan oppilaita luetun ymmärtämisessä.

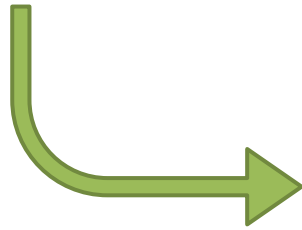

Lukutuokiolla

Ennen lukemista

Katsotaan yhdessä kuvat ja otsikot sekä mietitään, mitä kappaleessa voisi tapahtua.

→ Tämä on erittäin tärkeä vaihe luetun ymmärtämisen kannalta!

Lukemisen aikana

Pysähdytään kuvien kohdalla, kappaleen vaihtuessa sekä lopussa hengähtämään ja jutellaan luetusta.

Mitä kuvissa on? Oliko outoja sanoja?

Virheiden korjaaminen

- Virheisiin ei tarvitse kiinnittää lainkaan huomiota. Ainoastaan, jos niitä esiintyy paljon ja ne haittaavat ymmärtämistä, voi lempeästi neuvoa.
- Esimerkiksi, jos lapsi lukee jonkin olennaisen sanan väärin, voi häntä pyytää lukemaan sanan uudestaan. Saa käyttää mielikuvitusta. Voi sanoa esimerkiksi: *"anteeksi, nyt en kuullut, mitä tuossa sanoit"* tai *"minä luin tämän eri tavalla, mitä sinusta tässä lukee"*.
- Hankalimmat sanat voi suoraan lukea yhdessä.

Kannustus ja myönteinen
ilmapiiri ovat erittäin tärkeitä!

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Sujuvan lukemisen tukeminen

Tutkimusten mukaan sujuvaa lukemista edistävät

- ✓ lukemisen harjoittelu
- ✓ malli sujuvasta lukemisesta
 - ✓ välitön palaute
- ✓ toisen kanssa luetusta keskusteleminen.

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Erilaiset lukutavat lukutuokioille

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lukutuokioilla käytetyt lukutekniikat

Malliluku

Vuoroluku

*Yhdessä ääneen
lukeminen*

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Lukutapa 1: Malliluku

”Minä luen ensin koko sivun ja sinä seuraat sormella minun lukemistani omasta kirjastasi.”

”Sitten on sinun vuorosi lukea sama sivu.”

”Näin luemme vuorotellen tarinaa eteenpäin.”

Miksi näin: Oppilas kuulee ensin, miten tarina menee. Kun hän alkaa itse lukea, sujuvat hankalat sanat muistista. Oppilas ei kuitenkaan muista koko tarinaa, joten hän saa lukuharjoitusta. Oppilas saa myös kokemuksen, että teksti etenee ja hän osaa lukea.

Lukutapa 2: Vuoroluku

”Minä luen ensin lauseen ja sinä seuraat sormella minun lukemistani omasta kirjastasi”

”Sitten sinä luet lauseen ja minä seuraan sinun lukemistasi.”

”Näin luemme vuorotellen tarinaa lause kerrallaan.”

Miksi näin: Oppilas saa kokemuksen, että teksti etenee. Tässä menetelmässä kaikki hankalat sanat eivät kuitenkaan saa harjoitusta, joten kannattaa käyttää tekniikoita monipuolisesti!

Lukutapa 3: Yhdessä ääneen lukeminen

”Luemme yhteen ääneen hitaasti tarinaa eteenpäin. Pidetään pieni tauko aina pisteen kohdalla.”

”Kannattaa seurata sormella lukemista, näin!” (Näytä itse koko ajan lukiessasi mallia.)

”Näin saamme luettua tarinaa yhdessä eteenpäin.”

Miksi näin: Oppilas saa helpotusta hankalien sanojen kohdalla, koska vapaaehtoinen lukee samaan aikaan ääneen. Näin teksti etenee ja oppilas saa kokemuksen, että hän lukee aika nopeastikin.

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Käytännön asioita

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Koulukäynnit

- Koordinaattori etsii vapaaehtoiselle koulupaikan/lukupaikan toiveet huomioiden.
- Sovitaan lukutuokioiden ajankohta sekä yhteydenpitokanava.
- Koordinaattori kertoo, miten toteutuneista lukutuokioista kerrotaan.
- Koordinaattoriin voi olla yhteydessä kaikissa käytännön asioissa.

Toiminnan materiaalit

- Oppilaan kirjanmerkki
- Oppilaan tarrapassi ja tarrat
- Oppilaan lukudiplomi
- Vapaaehtoisen kirjanmerkki
- Vapaaehtoisen nimikyltti

Salassapitovelvollisuus

- Lukumummina tai Lukuvaarina sitoudut siihen, ettet ilmaise ulkopuolisille etkä käytä hyväksesi tietoosi tulleita asioita, jotka liittyvät lapsen elämään.
- Sitoudut myös pitämään vertaisryhmätapaamisissa ilmi tulleet muiden lasten nimet ja tunnistetiedot salassa.
 - Käytä vertaiskerroilla lapsesta mielellään jotain keksimääsi peitenimeä.
- Jos lapsi kertoo lukutuokiolla jotain huolestuttavaa, kerro siitä luokanopettajalle ja/tai koordinaattorille.

Rikosrekisteriote ja vakuutukset

- Edellytys Lukumummina tai -vaarina toimimiselle on rikosrekisteriotteen tarkastaminen. (Laki lasten kanssa toimivien vapaaehtoisten rikostaustan selvittämisestä (148/2014))
 - Vapaaehtoinen antaa kirjallisen suostumuksen rikosrekisteriotteen tilaamiselle. Ote postitetaan otteen tarkastajalle.
 - Lukumummi ja -vaari -toiminta maksaa tilauksen kulut.
- Lukumummit ja -vaarit ovat vakuutettuja koulukäyntien osalta.

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Mitä lukutuokioiden
lisäksi?

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Vapaaehtoistyötä ei tehdä yksin!

- Lukumummi ja -vaari -toimintaan kuuluvat tärkeänä osana vertaistapaamiset, joissa vapaaehtoiset pääsevät jakamaan kokemuksiaan.
- Tapaamiset ovat vapaaehtoisia, mutta suositeltuja.

Tutkitusti senioreiden hyvinvointi lisääntyi toimintaan osallistumisen aikana.
Lisäksi yli puolet vapaaehtoisista löysi uuden ystävän toiminnan piiristä!

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Valtakunnallinen verkko-ohjelma

Olette kaikki lämpimästi tervetulleita osallistumaan myös valtakunnalliseen verkko-ohjelmaan!

Laitamme tietoa ajankohdista ja linkeistä Lukumummien ja -vaarien uutiskirjeessä.

Nettisivut

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Uutiskirje

Kokemukset toiminnasta

Koulu ja lapset tekevät hyvän mielen, mieliala on useana päivänä lukutuokion jälkeen korkealla.

Lukumummi

Lukeminen oli niin, ettei se sujunut. Nyt, kun olen lukenut Lukumummin kanssa, en enää arvaile.

Oppilas

No mä haluan oppia enemmän ja harjoittelemalla tulee mestariksi. Mä haluan olla hyvä niinku muutkin. Siksi mummin kanssa oli kiva lukee.

Oppilas

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Mitä jäi mieleen?

Kysyttävää?

Ajatuksia?

LUKUMUMMIT JA -VAARIT

Niilo Mäki
INSTITUUTTI

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Yhteystiedot

NETTISIVUT

www.lukumummitjavaarit.fi

FACEBOOK

www.facebook.com/lukumummitjavaarit

TILAA UUTISKIRJEEMME OSOITTEESTA:

moi@lukumummit.fi